

Heikun talo

Teksti: Kirsti Vähäkangas
Kuvat: Kirsti Vähäkangas ja Hannu Alt
Taitto: Päivi Kurola

Heikun talo, Brahenkatu 2, sijaitsee nykyisen Myhrbergin puiston, Raahen ensimmäisen torin laidalla. Tällä tontilla olivat Raahen kaksi ensimmäistä raatihuonetta.

Umpipiha

Sovion talossa on säilynyt raahelainen umpipiha, jonne johtaa yksi harvoista alkuperäismuodossa säilyneistä porteista. Suola-aitta on tuotu Leufstadiuksen pihasta.

Umpipihaa reunustavat varistorakennukset ja asunnot, jotka on entistetty ulkoapäin. Sisätilat on ajanmukaistettu.

Kaariportin toisella puolella on Matts ja Henrik Soveliuksen räämäpuoji. Tilassa toimii ortodoksinen rukoushuone eli tsasouna, jossa toimitetaan palveluksia noin kerran kuukaudessa.

Kunnostustyöt

Raahan kaupunki aloitti kunnostustyöt 1989 arkkitehti Leena Olsbon suunnitelman mukaisesti. Remontissa säilytettiin mahdollisimman paljon vanhaa; tapetit valmistettiin käsin ja maalauksissa jäljiteltiin 1800-luvun tyyliä.

Nykykäyttö

Yli 600 neliötä käsittävässä talossa on mahdollisuus monenlaisen toimintaan. Toisessa päässä on toimistotiloja, keskellä kaupungin edustustilat ja Brahenkadun puoleisessa siivessä kokoontumistiloja ja valokuvauksen harrastajien työpajoja.

Kokoontumistiloja voi varata Raahan kaupungin kulttuuritoimistosta. Kokoushuoneet ovat eri kokoisia, suurin 25 hengelle.

Lähteet:

Samuli Paulaharju: Wanha Raahe, Raahan tienoon historia II, Vanha Raahe -esite, Osviitta 1/1991 - kulttuuritoimen jakelu, Sovelius-Sovion kotisivu: <http://www.sovio-sovelius.com>, Eija Turunen: Raahan vanha tori - taustaa Soveliuksen sukutalon tutkimukselle, Eija Turunen: 1700-luvun kaupunkitalot Raahessa - esimerkkinä Soveliuksen sukusäätiön talo.

Kaksi raatihuonetta

Raahan ensimmäinen raatihuone valmistui vuonna 1654. Se oli tyypillinen barokkiraatihuone altaanilla eli soittolavalla varustettuine torneineen. Se oli ainoa kokonaan kaksikerroksinen rakennus kaupungissa. Venäläiset polttivat sen isonvihan aikana.

Vuonna 1729 samalle paikalle valmistui uusi kaksikerroksinen mansardikattoinen rakennus. Tämä rakennus arkistoinen tuhoutui kaupunkipalossa vuonna 1810.

Talon pihapiirin luoteiskulmassa on säilynyt vanhan raatihuoneen karsseri (putka). Sen kivinen osa lienee Raahan vanhin säilynyt rakennus. Tähän rakennukseen sijoittuu Kustaa Vilkun kirjassa ”Miekka ja sana” kerrottu tarina isonvihan ajalta (v. 1714) nuoresta naisesta, jonka venäläiset pakottivat taistelemaan armeijassaan.

Kaupunkipalo vuonna 1810

Lokakuun kuudennen päivän vastaisena yönä vuonna 1810 tuli pääsi irti.Torin eteläpuolisen tontin piharakennuksesta. Tuhkaksi paloivat raatihuone ruisku- ja vahtisuojuineen ja vankiloineen sekä yli seitsemänkymmentä kaupunkitaloa ja niiden pihoilta navetat ja muut talusrakennukset. Vain viisi isoa taloa säästy. Lisäksi muutama pieni asumus pelastui Rantakadulla sekä kaupungin pohjois- ja itälaidalla.

Tulipalon jälkeen komissionimaanmittari Gustaf Odenwall laati (v. 1811) asemakaava- ja tontitus suunnitelman.

Keskelle kaupunkia tuli näyttävä umpikulmainen tori, Isotori (nyk. Pekkatori). Siitä piti tulla kaupan ja hallinnon keskus. Aukiota ympäröi seitsemän asuintonttia. Torin äärelle rakensivat talonsa monet Raahan valtasuvuista.

Fredrik Sovelius vanhemman (1778-1837) talo tuhoutui tulipalossa ja hänen tonttinsa jäi uuden Isotorin (nyk. Pekkatori) alle. Sen tilalle hän sai entisen raatihuoneen tontin.

Fredrik Sovelius vanhempi
Kuva: Raahen museo

Henrik Sovelius
Kuva: Raahen museo

Fredrik Sovelius rakentaa

Soveliuksen talo on rakennettu vuonna 1812, heti kaupunkipalon jälkeen. Vaikka kaksikerroksisten puutalojen rakentaminen oli suurpalon jälkeen kielletty, Sovelius sai luvan rakentaa kaksikerroksisen, kivirakennusta jäljittelevän hirsitalon. Talo edustaa komeaa härlemanilaista rokokooklassismia mansardikattoineen.

Toisen kerroksen ikkunoiden välissä puiston puolella on kello kuin muistutuksena edeltäjän, vanhan raatihuoneen tornikellosta. Kellon on tehnyt Matti Ek, Hiitolan mestari, jonka sanotaan käyneen itse suuren Könnin opin Ilmajoella. Soveliuksen talon kellossa toinen taulu näytti aikaa ulos kadulle, toinen sisään talon väelle.

Talo vaihtaa omistajaa

Fredrik Soveliuksen jälkeen talon omistivat Matts August Sovelius (1806-1870) ja Henrik (Heikku) Sovelius III (1817-1904).

Fredrik Wilhelm Sovelius (1880-1906) sai talon perintönä ja hänen kuolemansa jälkeen omistajana oli Jarl Sovio (1892-1940) vuoteen 1923, jolloin hän möi talon Antti Pietilälle. Pietilän omistamassa talossa oli sekä liiketoimintaa että vuokrahuoneistoja.

Raahen kaupunki osti talon Pietilän perikunnalta vuonna 1980. Omistajiensa mukaan puhutaan sekä Sovion että Pietilän talosta. Taloa on päätetty kutsua Heikun taloksi Henrik (Heikku) Sovion mukaan.

Henrik (Heikku) Sovio

Henrik Sovio oli Raahen suuruuden ajan patruunoita. Hänellä oli veljensä Matts Augustin kanssa menestyvä laivanvarustus- ja kauppaliike.

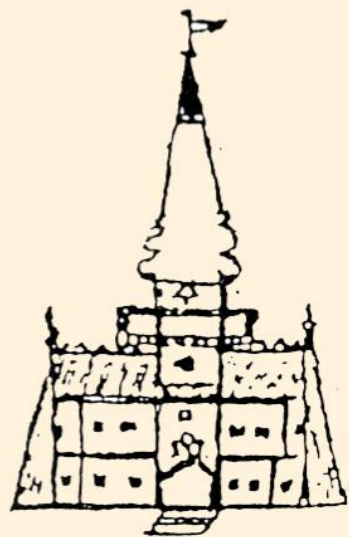
Nuorena miehenä Heikkukin toimi kapteenina. Mutta kaksi laivaa hän ajoi haaveriin, toisen Snipan pankille Vaasan kurkulla, toisen Kollenpohtiin Kattegatissa. Äkäinen Matti-patruuni ei tämän jälkeen enää uskonut laivoja veljensä hoitoon: ”Ota, saatana, riihi tuolta Märjänyksestä ja lähe sillä seelaamaan!”

Henrik Sovio muistetaan lahjoituksistaan

Vuonna 1894 hän osallistui Tukholmassa käydessään kuninkaallisiin taidearpajaisiin, joissa voitti päävoiton, Herman af Silléenin maalaaman Stridsskjutning (taisteluumunna) -taulun, jonka lahjoitti Raahen kaupungille. Se on siitä lähtien koristanut Raatihuoneen juhlasalia.

Vuonna 1897 Henrik Sovio lahjoitti 200.000 kultamarkkaa (Suomen pankin rahan arvon laskurin mukaan yli 800.000 euroa vuonna 2010) Raahen-Lapin välistä rataa varten. Summa oli 20% radan perustamiskustannuksista. Lahjoitetun pesämunan turvin yksityinen rautatieyhtiö uskalsi aloittaa rakennustyöt. Rautatie valmistui vuonna 1899.

Raahen ensimmäinen ja toinen raatihuone.
Kuvat: Raahen museo.

Ulkoapäin entistetyssä asunnossa on kaikki nykyajan mukavuudet.